POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

Štev. 18. V Ljubljani, 28. aprila 1921. Leto LXI.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Za neorganizirane 100·— K, za naročnike v inozemstvu 140·— K letno.
Posamezna številka po K 1·20.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . 2 K — vin.
„ „ „ dvakrat . . 1 „ 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 60 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, VII., Celovška cesta 33/I
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklame tije so proste poštnine.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 50 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

—k.:

Ustava in šolstvo.

Uspešno človek lahko razvija svoje sile le v državi, posebno v moderno urejeni državi.

Tudi naša država ni umeten stvor, temveč je naraven produkt zgodovinskega razvoja. Ima svoje napake, ampak v taki obliki, kakršno se ji namerava dati, je potrebna. Izpodnesimo ljudstvu državo in njeno avtoriteto, vzemimo človeštvu sploh državno obliko in ne bo moglo nadalje socijalno vztrajati; in ravno tako bodo avtonomne dežele z separatističnimi tendencami v državi samo vegetirale, brez krepkega življenja in brez veljave na zunaj, ako njih avtoriteto postavimo nad avtoriteto države.

Skupno z bojem za ustavo države se bije tudi boj za temelj šolske zakonodaje in uprave.

Priznati moramo, da se mora v javni vzgoji zrcaliti tudi značaj splošnih razmer, da mora tudi v organizaciji šolstva priti do izraza državnopravnih razmer. Torej tudi pri nas bo šolstvo moralo imeti značaj državne oblike. Ta značaj se bo zrcalil v delitvi uprave med državo in samoupravnimi krajevnimi edinicami. Pri tem pa mora biti v nas vseh prepričanje, da je dolžnost nas vseh položiti akcent pri vzgoji na stran države.

Vedno bolj se bližamo tej borbi: eni bodo oponirali in hoteli položiti ves akcent avtonomnih in separatističnih stremljenj s povdarkom lokalnega patriotizma, drugi bodo zopet imeli pred seboj bodočnost in interes države, kateremu podvračajo vse in bodo postavljali ves prevdarek na stran državnih potreb.

Če ne bo imela država v zadostni meri vpliva na šolstvo, če se šolstvo prepusti avtonomističnim in separatističnim stremljenjem lokalnega patriotizma, potem se razdrobi in razprši ono, kar nam more v resnici ostati skupnega, potem se razprši v več smeri izobrazba, potem se razprši v centrifugalni vrtinec kultura.

Ako je kaj, kar nam mora biti skupnega, je to prav gotovo kultura. **Samo duševni princip zmore različne neenakosti, ki pri nas obstojajo, od časa do časa polagoma izravnati in dovesti sčasoma do popolne edinosti, ki jo zahteva močna država.** Povsod tam, kjer obstoja tako posebna konfiguracija notranjosti države kakor je pri nas, mora imeti državno vzgojo v svoji roki. Ako predstavlja ljudstvo državo, je torej tudi dolžnost države, da predstavlja ljudstvo; in če hoče biti današnja država res ljudska država, mora biti tudi ljudsko šolstvo državna zadeva, ker sicer ne prideta nikdar ti dve potenci, ki bi se morali medsebojno združevati, v dovoljni meri vkup.

Zato je vzgoja potom države in za državo povsod tam potrebna, kjer je ustanoviti veliko in notranje močno državo, da se združijo vsi deli za višjo enoto in da državni centrum skrbi za to, da pride v vse dele in v vsak organičen člen zavest celote in skupnosti. Od višje enote se mora to zavest prenesti v nižjo; zato mora država postaviti temeljni, osnovni tip vzgoje in ne smemo nikdar pristati na to, da bi se z razpršitvijo in razdelitvijo šolske zakonodaje na posamezne pokrajine, utrjevale in pomnoževale še plemenske in druge različnosti, ki obstojajo — tudi potom šolstva.

Zato mora država v prvi vrsti in predvsem sodelovati pri ureditvi šolstva; država položi osnovo, na kateri si upravne edinice postavijo in urede svoje šolstvo krajevnim prilikam potrebno in njenemu napredku odgovarjajoče — v kar jim bo demokratična država dala prosto roko ter jih ne bo ovirala.

Bodočnost naše države, ki se ima bojevati s tolikimi zaprekami in težavami na zunaj kakor nobena izmed po vojni nastalih držav, je v prvi vrsti odvisna od inteligence prebivalstva. Zato mora že ustava imeti jasno določbo o šolski zakonodaji in upravi, da se ne bo delalo iz šolskega vprašanja zopet politično-strankarsko vprašanje, ampak da ostane šolstvo državna zadeva, in da se bo jasno stalo — le na stališču ustave.

JOS. BRINAR:

Meščanska šola in nižja srednja šola.

Število meščanskih šol v Sloveniji sicer razveseljivo narašča, toda nismo si še edini v nekaterih vprašanjih notranje šolske organizacije; zato je nujno potrebno, da se porazgovorimo o tem, preden postavimo meščansko šolo na trajen temelj šolskega zakona.

Poleg drugih perečih vprašanj se mi vidi posebno važno: da dobimo učne načrte in da se na podlagi teh načrtov prirede potrebne učne knjige. Na nekaterih meščanskih šolah so sicer že izvršili celo podrobne učne načrte, toda vse to je prikrojeno še za prvo silo, za prehodno dobo. Preden se lotimo podrobnega dela, je brez dvoma treba, da imamo splošen normalni učni načrt, ki daje določen skupen okvir za vse meščanske šole v naši državi. Šele v okviru normalnega učnega načrta si bodo mogle posamezne šole dokončno ustvariti svoje podobne načrte, ki bodo, seve, prilagodeni krajevnim razmeram dotične šole. Gotovo je namreč, da se bo podroben načrt n. pr. meščanske šole v Ljubljani precej razlikoval od načrta v Murski Soboti ali od onega kje v Banatu. Gotovo pa je tudi, da naj bo vsem tem učnim načrtom enoten okvir, tako da bodo učenci mogli prestopati (ob selitvah itd.) na druge meščanske šole, ne da bi uspešno nadaljevanje učenja zadelo na prevelike ovire.

Ta okvirni načrt je pa treba omejiti 1. navzdol proti osnovni šoli, oziraje se posebno na starost učencev ter na predelano učno snov, ki jo prinese učenec iz osnovne šole, v čemer ni enotnosti niti v Sloveniji; 2. navzgor z ugotovitvijo končnega učnega smotra, določujočega obseg znanja, ki ga naj ponese učenec v življenje ali katero je potrebno za vstopanje v višja učilišča; 3. spopolniti je treba okvirni načrt ob straneh, t. j. označiti bi bilo meje proti drugim šolam, ki poučujejo učence približno enake starostne stopnje (v prvi vrsti nižji razredi srednjih šol); a ob teh mejah nam je pomisliti, v koliki meri se naj pri učnih načrtih meščanske šole oziramo tudi na te z nami vzporedno delujoče šole, ki imajo svoje posebne učne smotre.

In o tem zadnjem vprašanju hočem danes izpregovoriti dve, tri, da pobudim prepotrebno razmišljanje, preden si ustvarimo enoten normalni učni načrt.

»Meščanska šola bodi sama sebi namen ter se ne oziraj na druge šole!« tako zahtevajo nekateri pedagogi. V splošnem je ta zahteva upravičena, vsaj v tem, kar se tiče glavnega smotra meščanske šole: podati učencem neko zaključno znanje, ki usposablja za praktično življenje, ter poleg tega ustvariti učencem tudi solidno podlago za nadaljnje študije na učiteljiščih in raznih strokovnih šolah. Toda če je mogoče sestaviti tak načrt, da bi učenci meščanskih šol lahko prestopali tudi v sorazmerne razrede srednjih šol, ne da bi meščanska šola pri tem popuščala v bistvenih svojih uredbah, to, menim, bi bilo samo v korist ne le meščanski šoli, marveč bi tudi zelo ustrezalo našemu prebivalstvu. In da premotrimo naše vprašanje tudi z vidika roditeljev, je gotovo pravično. Ako prikrojimo učne načrte meščanskih šol in načrte nižjih razredov srednjih šol tako, da bo učencem omogočeno prestopati iz višjih razredov meščanske šole v nadaljnje razrede srednjih šol, bi dosegli poleg drugega tudi tele ugodnosti:

1. Omejili bi število učencev v nižjih razredih srednjih šol in s tem tudi vsaj deloma omilili pereče vprašanje o dijaških stanovanjih, ki prihaja v naših mestih od leta do leta obupnejše;

2. otroci bi ostali v oskrbi in nadzorstvu roditeljev v dobi (11.—15. leto starosti), ko se marsikateri učenec ponesreči vsled slabe družbe, pomanjkljivega nadzorstva itd., tako da tava potem kot »zgubljen študent« brez pravega cilja v žalostno življenje napol izobraženega proleta;

3. večina otrok ob vstopu v I. razred srednje šole še ne pokaže, za katero panogo znanosti ima posebno nadarjenost in veselje; na meščanski šoli pa se ta duševni razvoj že kolikor toliko jasneje očrta, in roditelji ne bodo več tako na slepo izbirali bodočega stanu svojim otrokom, osobito ako se bodo naslanjali na nasvete dotičnih strokovnih učiteljev.

Ako v glavnih potezah približamo meščansko šolo in nižje razrede srednjih šol, s tem še ne pristanemo na zahtevo, da bi morali obe vrsti šolstva izenačiti v neko enotno meščansko-nižjo srednjo šolo. Saj srednja šola pripravlja na višje študije, meščanska šola pa v prvi vrsti za praktično življenje. Zato ne bomo popu-

LISTEK.

Pomladanski koncert „Ljubljanskega Zvona“.

S posebnim zanimanjem sem se dne 18. aprila udeležil tega koncerta, ki nam je nudil večinoma nove, še neizvajane moške, ženske, mešane vokalne zbore in samospeve našega tovariša, genialnega, neumorno delavnega skladatelja g. Emila Adamiča. Njegova glasbena duša je neizčrpni vrelec vedno novih, svežih melodij, ki se na mah prikupijo poslušalcu, zakaj zajete so iz narodno čutečega srca in zato uglasbene v pristnem narodnem duhu. Od srca smo hvaležni tovarišu Adamiču za te glasbene bisere z željo, da bi bili kmalu izdani v tisku.

Pevski zbor »Zvonašev« je od zadnjega, jesenskega koncerta pokazal razveseljiv napredek v kvantitativnem in kvalitativnem oziru. Na odru je nastopilo 46 pevcev in 48 pevk, sama mlada, krepka grla. Moški zbor je glede sorazmernosti glasov strnjen v polnozvočno celoto, vendar tenorji semintja nekoliko preglašajo base. V ženskem zboru imajo soprani povečini lep, naraven glasoven materijal, alti pa prihajajo tudi v nižini do dovoljnega izraza. Ves zbor ima prav lep nastop in prav dobro disciplino. Pozorno in zaupljivo gleda na svojega učitelja, marljivega, energičnega in vrlo izkušenega pevovodjo g. Zorko Prelovca, ki je pokazal, da s posebno lahkoto obvlada pod taktirko tudi velik pevski zbor. Ne ugaja mi pa njegova navada, da pri intoniranju vsake pesmi zaigra na klavir ves prvi takt, dočim bi popolnoma zadostovalo, da udari le prvi akord pesmi in še enkrat vsak posamezni ton tega akorda, če se mu zdi potrebno. Čemu opozarjati publiko na začetek napeva, ki ga pevski zbor itak zna? Tudi njegov pohod od pevca do pevca pred izvajanjem in po izvajanju pesmi je povsem odveč. Zbor, ki je temeljito naštudiral pesem, ne potrebuje nikakih pojasnil ali podatkov tik pred izvajanjem, kakor tudi ne gre po odpeti pesmi očitati pevcem kako nepravilnost, ki jo je čul med izvajanjem; to opravi lahko takoj po odstopu za odrom. Naj opusti te navade, pa bo sigurno še uglednejši pevovodja.

V prvem nastopu je moški zbor odpel pet pesmi, izrazito in v pravilnem tempu; vokalizacija prav dobra, dinamika lepo izvedena. Vse so navdušile občinstvo, a najbolj je ugajala razposajeno-vesela »Fantovska«, ki so jo morali ponoviti.

Za moškim zborom je nastopil ženski v dvospevih »Dragemu so se oči skalile« in »Solnce sije, zeleni livada«, ki jih je izvajal dokaj izrazito. Spremljevanje na klavirju je jako diskretno igral g. kapelnik Brezovšek.

Operni pevec g. Josip Križaj iz Zagreba nam je zapel »Noč je žalostna, kakor moje misli...« in »Ave Marija« v ruščini, ki jih je Adamič uglasbil v ruskem ujetništvu; prva otožna, druga nam slika tiho večerno razpoloženje. V samospevu »Noč« se nam je Adamič pokazal v popolnoma novi — moderni luči; jako značilna, originalna in lepa je »Pesem nočnega čuvaja«, ki je močno ugajala občinstvu. Odločno najlepši pa je samospev »Nocoj je pa svetla noč«, izborno posrečena, preprosta, nežnočustvena pesem v narodnem duhu, ki je kar elektrizovala poslušalce. Frenetičnega aplavza in glasnega priznanja kar ni bilo konec, tako, da jo je moral g. Križaj dvakrat ponoviti. Sploh je g. Križaj prednašal vse pesmi z umevanjem, izrazito, naravnost mojstrsko; njegov glas je lep, polnodoneč in jako obsežen. Burno odobravanje občinstva je prizvalo na oder skladatelja Adamiča, ki mu je »Ljubljanski Zvon« poklonil lep venec s trobojnico.

Po odmoru je nastopil mešani zbor in zapel šest pesmi. »Večer« je kontrapunktično uglasben kanon — novost v slovenski glasbeni literaturi; »Mlad junak« je že znana pesem z Matičnih koncertov. V tej pesmi so se posebno odlikovali alti v nelahkem, zavitem spevu, ki so ga izvedli jasno in točno. Značilni konec, kanon v »Mladem junaku« je zbor moral ponoviti. Obe pesmi sta lepo uspeli. Naslednje tri pesmi: »Če ti ne boš moj...«, »Kdor je truden...« in »Ne maram tebé«, ki jih je skladatelj poklonil »Ljubljanskemu učiteljskemu zboru«, so znanke z učiteljskega koncerta.

Pesem »Če ti ne boš moj...« je »Ljubljanski Zvon« prednašal odločno prepočasi; posledica je bila padanje glasov kar za cel glas. »Kdor je truden...« je bila nekoliko kočljiva v srednjem delu, ki je